

На основу члана 6. став 1. Уредбе о заступнику Републике Србије пред Европским судом за људска права („Службени гласник РС“, број 61/06 –пречишћен текст) објављује се, на српском и енглеском језику, Пресуда Европског суда за људска права по представкама бр. 44698/06, 44700/06, 44722/06, 44725/06, 49388/06, 50034/06, 694/07, 757/07, 758/07, 3326/07, 3330/07, 5062/07, 8130/07, 9143/07, 9262/07, 9986/07, 11197/07, 11711/07, 13995/07, 14022/07, 20378/07, 20379/07, 20380/07, 20515/07, 23971/07, 50608/07, 50617/07, 4022/08, 4021/08, 29758/07 и 45249/07 – Винчић и други против Србије, која гласи:

„ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

**ПРЕДМЕТ ВИНЧИЋ И ДРУГИ ПОДНОСИОЦИ ПРЕДСТАВКИ
ПРОТИВ СРБИЈЕ**

(Представке бр. 44698/06, 44700/06, 44722/06, 44725/06, 49388/06, 50034/06, 694/07, 757/07, 758/07, 3326/07, 3330/07, 5062/07, 8130/07, 9143/07, 9262/07, 9986/07, 11197/07, 11711/07, 13995/07, 14022/07, 20378/07, 20379/07, 20380/07, 20515/07, 23971/07, 50608/07, 50617/07, 4022/08, 4021/08, 29758/07 и 45249/07)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

1. децембар 2009. године

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима предвиђеним чланом 44. став 2. Конвенције. Могуће су редакторске промене.

У предмету Винчић и други подносиоци представки против Србије,

Европски суд за људска права (Друго одељење) заседајући у већу у чијем су саставу били:

Françoise Tulkens, *председник,*

Vladimiro Zagrebelsky,

Danutė Jočienė,

Dragoљjub Popović,

András Sajó,

Nona Tsotsoria,

Kristina Pardalos, *судије,*

и Sally Dollé, *секретар Одељења,*

после већања на затвореној седници одржаној 10. новембра 2009. године,

изриче следећу пресуду, која је усвојена на тај дан:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу тридесет једне засебне представке (бр. 44698/06, 44700/06, 44722/06, 44725/06, 49388/06, 50034/06, 694/07, 757/07, 758/07, 3326/07, 3330/07, 5062/07, 8130/07, 9143/07, 9262/07, 9986/07, 11197/07, 11711/07, 13995/07, 14022/07, 20378/07, 20379/07, 20380/07, 20515/07, 23971/07, 50608/07, 50617/07, 4022/08, 4021/08, 29758/07 и 45249/07), коју је Суду поднела против Србије према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: “Конвенција”) гђа Александра Винчић и 30 других подносилаца представки (у даљем тексту: “Подносиоци представки”, видети став 5 у даљем тексту), дана 26. октобра 2006. године, 27. октобра 2006. године, 27. октобра 2006. године, 27. октобра 2006. године, 4. децембра 2006. године, 6. децембра 2006. године, 18. децембра 2006. године, 21. децембра 2006. године, 21. децембра 2006. године, 11. јануара 2007. године, 11. јануара 2007. године, 15. јануара 2007. године, 2. фебруара 2007. године, 6. фебруара 2007. године, 30. јануара 2007. године, 19. фебруара 2007. године, 1. марта 2007. године, 8. марта 2007. године, 21. марта 2007. године, 20. марта 2007. године, 4. маја 2007. године, 4. маја 2007. године, 4. маја 2007. године, 4. маја

2007. године, 28. маја 2007. године, 15. новембра 2007. године, 30. октобра 2007. године, 28. децембра 2007. године, 28. децембра 2007. године, 4. јула 2007. године и 8. октобра 2007. године.

2. Подносиоце представки заступао је г. Ј. Косић, адвокат из Београда, а Владу Србије (у даљем тексту: "Влада") заступао је њен заступник, г. С. Царић.

3. Подносиоци представки су се жалили на флагрантну недоследну судску праксу Окружног суда у Београду у вези са исплатом истих накнада по основу рада.

4. Суд је 24. септембра 2008. године, односно 14. октобра 2008. године одлучио да Владу обавести о представкама. Примењујући члан 29. став 3 Конвенције он је, такође, одлучио да истовремено разматра њихову допуштеност и основаност.

ЧИЊЕНИЦЕ

5. Подносиоци представки, гђа Александра Винчић (прва подносиатељка), г. Дамир Матић (други подносиатељ), гђа Душица Обрадовић (трећа подносиатељка), г. Александар Кржић (четврти подносиатељ), г. Љубомир Божић (пети подносиатељ), г. Зоран Радоњић (шести подносиатељ), гђа Љиљана Савић (седма подносиатељка), гђа Александра Росић (осма подносиатељка), г. Јово Грбић (девети подносиатељ). Г. Мирко Маљковић (десети подносиатељ), г. Милан Вукелић (једанаести подносиатељ), г. Јован Милић (дванаести подносиатељ), г. Јован Јовановић (тринаести подносиатељ), г. Милутин Јовановић (четрнаести подносиатељ), г. Ненад Јовановић (петнаести подносиатељ), г. Зоран Корица (шеснаести подносиатељ), гђа Дара Ђорђевић Халапир (седамнаеста подносиатељка), гђа Вера Васовић (осамнаеста подносиатељка), г. Драго Тумбас (деветнаести подносиатељ), г. Добривоје Дуњић (двадесети подносиатељ), г. Светозар Мунђан (двадесет први подносиатељ), г. Раде Савић (двадесет други подносиатељ), г. Драган Удовић (двадесет трећи подносиатељ), г. Милутин Милунов (двадесет четврти подносиатељ), г. Предраг Стаменовић (двадесет пети подносиатељ), г. Зоран Бабић (двадесет шести подносиатељ), г. Слободан Пејић (двадесет седми подносиатељ), г. Мирко Новаковић (двадесет осми подносиатељ), г. Радоје Ђукић (двадесет девети подносиатељ), г. Зоран Живковић (тридесети подносиатељ) и г. Миодраг Лопичић (тридесет први подносиатељ) су сви српски држављани.

I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

6. Чињенице предмета, како су их стране изнеле, могу се сумирати како следи.

7. Сви подносиоци представке су били чланови Самосталног синдиката инжењера ваздухопловства Србије.

8. После штрајка дана 28. новембра 2004. године њихов синдикат и послодавац, предузеће ЈАТ Airways, закључили су споразум којим је овај други прихватио да свим члановима синдиката исплати одређену накнаду, а први је обећао да ће прекинути штрајк и да ће се уздржати од тужбе.

9. Генерални директор предузећа ЈАТ Airways, јавног предузећа које је основала Тужена држава, је 29. новембра 2004. године наложио да се направе неопходни обрачуни и да се исплата накнаде одмах изврши.

10. Пошто изгледа да ова одлука није спроведена, подносиоци представки су 7. фебруара 2005. године, као део групе од 151 лица, поднели једну парничну тужбу против предузећа ЈАТ Airways Четвртом општинском суду у Београду, тражећи исплату предметне накнаде (од неколико стотина до приближно једну хиљаду евра, односно ЕУР).

11. Укупан број тужилаца се касније смањио на 140. Четврти општински суд је после тога одлучио да раздвоји поступак за сваког од преосталих тужилаца и наложио им да поново поднесу своје појединачне тужбе. Тужиоци, укључујући и подносиоце представки су поступили по налогу суда.

12. Одређени подносиоци представки су имали успеха код Четвртог општинског суда, а остали нису. Међутим, сви подносиоци представки су били неуспешни у другој инстанци пред Окружним судом у Београду, чије су одлуке примили у следеће дане:

- први подносилац представке дана 27. септембра 2006. године,
- други подносилац представке дана 13. јула 2006. године,
- трећи и четврти подносилац представке дана 13. септембра 2006. године,
- пети подносилац представке дана 17. новембра 2006. године,
- шести подносилац представке дана 10. новембра 2006. године,
- седми подносилац представке дана 4. децембра 2006. године,
- осми подносилац представке дана 5. децембра 2006. године,
- девети подносилац представке дана 28. новембра 2006. године,
- десети подносилац представке дана 14. децембра 2006. године,
- једанаести подносилац представке дана 20. новембра 2006. године,
- дванаести подносилац представке дана 8. децембра 2006. године,
- тринаести подносилац представке дана 7. децембра 2006. године,
- четрнаести подносилац представке дана 21. децембра 2006. године,
- петнаести подносилац представке 21. августа 2006. године,
- шеснаести подносилац представке дана 26. децембра 2006. године,
- седамнаести подносилац представке дана 7. фебруара 2007. године,

- осамнаести подносилац представке дана 5. јануара 2007. године,
- деветнаести и двадесети подносилац представке дана 5. фебруара 2007. године,
- двадесет први и двадесет пети подносилац представке дана 7. марта 2007. године,
- двадесет други подносилац представке дана 1. марта 2007. године,
- двадесет трећи подносилац представке дана 28. марта 2007. године,
- двадесет четврти подносилац представке дана 11. априла 2007. године,
- двадесет шести подносилац представке дана 5. октобра 2007. године,
- двадесет седми подносилац представке дана 3. септембра 2007. године,
- двадесет осми подносилац представке дана 5. септембра 2007. године,
- двадесет девети подносилац представке дана 19. октобра 2007. године,
- тридесети подносилац представке дана 13. јуна 2007. године,
- тридесет први подносилац представке дана 3. септембра 2007. године.

13. У образложењима у предметима подносилаца представки Окружни суд је утврдио, *inter alia*, да генерални директор предузећа ЈАТ Airways није био овлашћен да одобри исплату предметне накнаде без изричитог овлашћења Владе.

14. У остала 23 посебна случаја, из истих разлога, Окружни суд је, такође, пресудио против тужилаца.

15. Међутим, најмање 17 других пресуда, донетих између 31. маја 2006. године и 5. децембра 2007. године, Окружни суд је усвојио у корист колега подносилаца представки, без обзира на чињеницу што су њихови захтеви засновани на истим чињеницама и односили су се на идентична правна питања. У образложењима у тим осталим предметима, Окружни суд је објаснио, *inter alia*, да је предузеће ЈАТ Airways морало да се придржава споразума од 28. новембра 2004. године, као и одлуке његовог генералног директора од 29. новембра 2004. године.

16. Окружни суд је 27. септембра 2006. године усвојио „правно схватање“ којим потврђује образложење описано у ставу 13 у горњем тексту.

17. Подносиоци представки су 21. новембра 2006. године поднели захтев да Четврти општински суд хитно поступи у складу са чланом 176. Закона о парничном поступку из 2004. године (видети став 39 у даљем тексту), наиме да од Врховног суда Србије затражи схватање о томе како да се бави великим бројем предмета, укључујући и њихове предмете, у којима је Окружни суд већ донео различите одлуке.

18. Врховни суд је 27. фебруара 2007. године одбацио такав захтев Четвртог општинског суда од 10. јануара 2007. године. Том одлуком је приметио, *inter alia*, да члан 176. није примењив зато што је у једном

броју предмета у питању Окружни суд већ донео правоснажне одлуке, и нагласио да је на наведеном суду да усагласи своју судску праксу.

19. Уставни суд Србије је 17. јула 2008. године одбацио иницијативу за оцену законитости коју је покренуло предузеће ЈАТ Airways, тражећи да се споразум од 28. новембра 2004. године и одлука генералног директора од 29. новембра 2004. године прогласе незаконитим. Суд је објаснио да нема надлежност *ratione materiae* с обзиром да се спорна документа не могу квалификовати као општи акти у смислу значења члана 167. став 1 Устава (видети став 24 у даљем тексту).

20. У међувремену, предузеће ЈАТ Airways је поднело неколико посебних против тужби против подносилаца представки, захтевајући да се наведени споразум и одлука генералног директора прогласе неважећим. Коначно, изгледа, међутим, да су сви ови захтеви одбачени из различитих процедуралних разлога.

21. Десетине посебних предмета као што су предмети подносилаца представки изгледа да су још у току у првој или другој инстанци.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО

А. Устав Републике Србије (објављен у „Службеном листу Републике Србије“, број 1/90)

22. Члан 22. став 1 Устава предвиђао је, *inter alia*, да „свако има право на једнаку заштиту права у поступку пред судом“.

23. Овај Устав је престао да важи у новембру 2006. године када је нови Устав, објављен у „Службеном листу РС“, број 98/06, ступио на снагу.

Б. Устав Републике Србије (објављен у „Службеном листу Републике Србије“, број 98/06)

24. Релевантне одредбе Устава гласе како следи:

Члан 32. став 1

«Свако има право на ... [правично суђење пред] ... судом ... судом ... [приликом одлучивања] ... о његовим [или њеним] правима и обавезама...»

Члан 167. став 1

Уставни суд одлучује о:

...

5. сагласности општих аката организација којима су поверена јавна овлашћења... са Уставом и законом.

Члан 170.

„Уставна жалба се може изјавити против појединачних аката или радњи државних органа или организација којима су поверена јавна овлашћења, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права и слободе зајемчене Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства за њихову заштиту.“

Члан 172. ст. 1, 2 и 3.

„Уставни суд чини 15 судија који се бирају и именују на девет година.

Пет судија Уставног суда бира Народна скупштина, пет именује председник Републике, а пет општа седница Врховног касационог суда Србије.

Народна скупштина бира пет судија Уставног суда између 10 кандидата које предложи председник Републике, председник Републике именује пет судија Уставног суда између 10 кандидата које предложи Народна скупштина, а општа седница Врховног касационог суда именује пет судија између 10 кандидата које на заједничкој седници предложе Високи савет судства и Државно веће тужилаца.“

Члан 175. став 1

„Уставни суд одлуке доноси већином гласова свих судија Уставног суда.“

В. Уставни закон за спровођење Устава Републике Србије (објављен у „Службеном листу Републике Србије“, број 98/6)

25. У складу са чланом 9. став 3 Уставни суд се сматра конституисаним када су изабране или именоване две трећине укупног броја судија.

Г. Закон о Уставном суду (објављен у „Службеном листу РС“, број 109/07)

26. Релевантне одредбе овог закона гласе како следи:

Члан 7. став 1

«Одлуке Уставног суда су коначне, извршне и општеобавезујуће.»

Члан 10. став 1

«Уставни суд има Пословник ... којим се ближе прописује организација... [и функционисање Уставног суда] ... као и поступак ... [пред њим]...»

Члан 27. ст. 1 и 2.

«...Уставни суд образује Стручну службу.

Организација, послови и начин рада Стручне службе ближе се уређују ... Уставног суда.»

Члан 82. ст. 1 и 2

„Уставна жалба може се изјавити против појединачног акта или радње државног органа или организације којој је поверено јавно овлашћење, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права и слобода зајемчене Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства или је законом искључено право на њихову судску заштиту.

Уставна жалба може се изјавити и ако нису исцрпљена правна средства, у случају када је подносиоцу жалбе повређено право на суђење у разумном року.»

Члан 83. став 1

„Уставну жалбу може изјавити свако лице које сматра да му је појединачним актом или радњом државног органа или организације којој је поверено јавно овлашћење повређено или ускраћено људско или мањинско право и слобода зајемчена Уставом.“

Члан 84. став 1

„Уставна жалба се може изјавити у року од 30 дана од дана достављања појединачног акта, односно од дана предузимања радње ... [у питању]...“

Члан 89 ст. 2 и 3.

«Кад Уставни суд утврди да је оспореним појединачним актом, односно радњом, повређено или ускраћено људско или мањинско право и слобода зајемчена Уставом, поништиће појединачни акт, односно забраниће даље вршење или наредити вршење одређене радње и одредити да се уклоне штетне последице у одређеном року.

Одлука Уставног суда којом се усваја уставна жалба је правни основ за подношење захтева за накнаду штете или отклањања других штетних последица пред надлежним органом, у складу са законом.»

Члан 90.

«... [подносилац уставне жалбе који је добио одлуку уставног суда у своју корист] ..., може да поднесе захтев за накнаду штете Комисији за накнаду штете, ради постизања споразума о висини ... [накнаде која ће се доделити]...»

Ако захтев за накнаду штете не буде усвојен или по њему Комисија за накнаду штете не донесе одлуку у року од 30 дана од дана подношења захтева, подносилац уставне жалбе може код надлежног суда поднети тужбу за накнаду штете. Ако је постигнут споразум само у погледу дела захтева, тужба се може поднети у погледу остатка захтева.

Актом министра надлежног за правосуђе одређује се састав Комисије из става 1. овог члана и ближе уређује њен рад.»

Члан 113. ст. 2 и 3.

«Уставна жалба се може изјавити и против ... [појединачне одлуке или радње у питању] ... ако је одлука ... [донета] ... или ако је та радња предузета од дана проглашења Устава до дана ступања на снагу овог закона.»

... [У том случају уставна жалба може се изјавити] ... у року од тридесет дана од дана ступања на снагу овог закона.»

Члан 116.

«Уставни суд у року од деведесет дана од дана ступања на снагу овог закона доноси Пословник и акт из и ... [даље регулише организацију и функционисање свог Секретаријата] ...»

Министар правде, у року од деведесет дана од дана ступања на снагу овог закона... [регулише састав и рад Комисије за накнаду штете] ...»

Д. Пословник о раду Уставног суда (објављен у „Службеном листу РС“, бр. 24/08 и 27/08)

27. Овај пословник садржи, *inter alia*, неопходне детаље у вези са разматрањем жалби поднетих Уставном суду.

Ђ. Ступање на снагу горе наведених закона

28. И нови Устав Републике Србије и Уставни закон за његово спровођење проглашени су у новембру 2006. године.

29. До 24. новембра 2007. године изабране су или именоване две трећине укупног броја судија Уставног суда (видети став 25 у горњем тексту).

30. Закон о Уставном суду ступио је на снагу 6. децембра 2007. године.

31. Пословник о раду Уставног суда, објављен у „Сл. листу РС“, број 24/08, ступио је на снагу 15. марта 2008. године. Његове мање текстуалне исправке објављене су у „Сл. листу РС“, број 27/08 од 17. марта 2008. године.

Е. Судска пракса Уставног суда и Комисије за накнаду штете

32. До 9. јула 2009. године Уставни суд је разматрао неколико стотина жалби због наводних повреда појединачних људских права и у неколико десетина предмета утврдио повреде, *inter alia*, у вези са приступом суду, притвором, дужином поступка и разним другим питањима процедуралне правичности (видети http://www.ustavni.sud.sr.gov.yu/sudska_praksa/uzalbe.php).

33. Прве одлуке о основаности притужби подносилаца, укључујући и саму прву одлуку којом се утврђује повреда Устава, донете су 10. јула 2008. године (ibid) и објављене у „Службеном листу РС“, број 74/08 од 7. августа 2008. године.

34. Тамо где је било потребно, Уставни суд је, у једном броју предмета, укинуо одлуке нижих судова, као и Врховног суда, наложио да се судски поступци који прекомерно трају заврше што пре и утврдио да је подносиоцу уставне жалбе загарантована новчана накнада за претрпљену штету.

35. До 26. маја 2009. године Комисија за накнаду штете је доделила накнаду штете у најмање четири предмета у којима је Уставни суд већ утврдио повреду и утврдио да је тражена одговарајућа накнада.

Ж. Закон о парничном поступку (објављен у „Сл. листу РС“, број 125/04)

36. Члан 2. став 1 предвиђа, *inter alia*, да све стране имају право на једнаку заштиту својих права.

37. Члан 12. предвиђа да када се судска одлука у парници која је у току заснива на првобитном решењу претходног правног питања, сам суд може донети одлуку о том питању, као и о главном захтеву, сем ако релевантно законодавство не предвиђа другачије. Судска одлука у вези са претходним правним питањем, међутим, правно је обавезујућа једино у тој текућој парници.

38. Члан 149. предвиђа, *inter alia*, да се, у начелу, судски трошкови деле пропорционално између страна у поступку, на основу њиховог успеха у поступку. Ако једна страна изгуби спор у потпуности, та страна је обавезна да плати настале судске трошкове.

39. Члан 176. предвиђа да када постоје многи предмети који су у току пред првостепеним судом, а који покрећу исто претходно правно питање, првостепени суд има право, било по службеној дужности или на захтев једне од страна у спору, да покрене посебан поступак пред Врховним судом, којим ће од овог другог тражити да реши предметно питање. Поступци који су у току у првој инстанци се, у међувремену, обустављају.

40. Члан 3. став 3, чл. 413, 415, 417 и 418. предвиђају да јавни тужилац, по службеној дужности или на иницијативу стране у поступку, у року од три месеца, има право да поднесе захтев за заштиту законитости против правоснажне одлуке парничног суда, уколико се испостави да се предметна одлука „заснива на недозвољеном располагању странака, тј. на располагањима којима се крше „принудни прописи, јавни поредак и правила морала“. Ако јавни тужилац одбије да поднесе захтев ове врсте, она страна која га је

подстицала да то учини има право да, у року од тридесет дана, поднесе сопствени захтев за заштиту законитости Врховном суду.

41. Члан 422.8 предвиђа да се поступак који је закључен правоснажном судском одлуком може поновити, на захтев заинтересоване стране, ако је претходно правно питање, у смислу члана 12. овог закона, надлежни државни орган решио на другачији начин. Члан 422.10. даље предвиђа да се неки поступак може поновити ако је Европски суд за људска права у међувремену донео пресуду у односу на Србију у вези са истим или сличним правним питањем.

42. Овај закон је ступио на снагу у фебруару 2005. године, чиме је Закон о парничном поступку из 1997. године стављен ван снаге.

ПРАВО

I. ЗДРУЖИВАЊЕ ПРЕДСТАВКИ

43. Суд сматра да, у складу са Правилем 42 став 1 Пословника Суда, представке треба здружити, с обзиром на њихову сличну чињеничну и правну позадину.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛ. 6. СТАВ 1, 13 И 14. КОНВЕНЦИЈЕ

44. Подносиоци представки су се позвали на чл. 6. став 1, 13 и 14. Конвенције. У суштини, они су се жалили због тога што је Окружни суд у Београду одбио њихове тужбене захтеве у последњој инстанци, на основу „прогрешне примене релевантног домаћег права“ и истовремено усвојио идентичне тужбене захтеве које су поднеле њихове колеге.

45. Релевантне одредбе наведених чланова гласе како следи:

Члан 6. став 1

„Свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама ..., има право на правичну ... расправу ... пред ... судом ...“

Члан 13.

„Свако коме су повређена права и слобода предвиђени у овој Конвенцији има право на делотворан правни лек пред националним властима, без обзира на то да ли су повреду извршила лица која су поступала у службеном својству.“

Члан 14.

„Уживање права и слобода предвиђених у овој Конвенцији обезбеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол. Раса, боја коже, језик,

вероисповест, политичко или друго мишљење, национално или социјално порекло, повезаност с неком националном мањином, имовина, рођење или други статус.“

А. Допуштеност

1. Аргументи које су стране изнеле

46. Влада је тврдила да подносиоци представки нису исцрпели сва делотворна домаћа правна средства у смислу члана 35. став 1 Конвенције. Првенствено, у својим жалбама изјављеним против првостепених пресуда, требало је да подносиоци представки оспоре одлуку да се предметни поступак раздвоји и траже да се њихови захтеви разматрају заједнички и доследно. Друго, требало је да подносиоци представки поднесу захтев према члану 176. Закона о парничном поступку из 2004. године много раније (видети ст. 17, 18 и 39. у горњем тексту), док су њихови предмети још били у току у првој инстанци. Треће, стране у спору су могле да поднесу захтев за заштиту законитости (видети став 40 у горњем тексту). Посебно, иако подносиоци представки можда нису имали „правни интерес“ да тврде да су се предметни споразум и одлука „заснивали на незаконитим располагањима страна у спору“ (видети ст. 8, 9 и 40), то је требало да учини предузеће ЈАТ Airways. Заправо, ни ово предузеће није искористило неколико других правних средстава. Четврто, требало је да подносиоци представки покрену посебан парнични поступак, у коме би тражили да се наведени споразум и одлука потврде као законски валидни, чак и без овлашћења Владе у том смислу. У међувремену, првобитни парнични поступци подносилаца представки су могли бити прекинути док се чекао исход овог предмета и, коначно, доследно решени (видети став 37 у горњем тексту). Алтернативно, чак и да су првобитне парнице већ биле окончане, они би могли употребити ову пресуду да траже понављање њихових поступака (видети став 41 горњем тексту). Најзад, с обзиром на дан проглашења „новог Устава“, сем првог, другог, трећег и петнаестог подносиоца представки, требало је да сви остали подносиоци представки поднесу уставне жалбе Уставном суду (видети став 28 у горњем тексту).

47. Подносиоци представки су тврдили да су исцрпели сва делотворна правна средства, додајући да уставна жалба у том релевантном тренутку није била делотворна.

2. Оцена Суда

48. Суд подсећа да правило о исцрпљивању домаћих правних средстава из члана 35. став 1 Конвенције захтева да подносиоци представки прво искористе правна средства предвиђена домаћим правним системом и на тај начин ослободи државе да пред Судом

одговарају за поступке пре него што су имале прилику да их исправе у сопственом правном систему. Терет доказивања је на Влади која тврди да нису исцрпљена домаћа правна средства да задовољи Суд да је делотворно правно средство било доступно и у теорији и у пракси у релевантном тренутку. Другим речима, да је правно средство било доступно, да је могло да обезбеди накнаду у односу на притужбе подносиоца представке и понуди реалне изгледе за успех. Међутим, пошто се овај доказ терета задовољи на подносиоцу представке је да утврди да је правно средство које је Влада понудила заправо исцрпљено или да је из неког разлога неодговарајуће и неделотворно у посебним околностима предмета и да су постојале посебне околности које су га ослобађале тог захтева (видети, *inter alia*, *T. против Уједињеног Краљевства* [ВВ], број 24724/94, став 55, 16. децембар 1999. године).

49. Суд примећује да примена „правила исцрпљења“ мора, такође, да узме у обзир и контекст. Према томе, он признаје да се члан 35. став 1 мора примењивати са одређеним степеном флексибилности и без претераног формализма (видети *Akdivar и други против Турске*, пресуда од 16. септембра 1996. године, *Извештаји о пресудама и одлукама* 1996-IV, стр. 1211, став 69). Даље, делотворно правно средство мора чинити део нормалног процеса накнаде и не може бити дискреционог карактера. Према томе, подносилац представке мора бити у могућности да поступак покрене директно, а да не мора да се ослања на добру вољу државног органа (видети, *inter alia*, *Ленојућ против Србије*, број 13909/05, став 53, 6. новембар 2007. године). Најзад, где постоји више доступних делотворних средстава, на подносиоцу представке је да изабере које ће средство следити како би се придржавао захтева члана 35. став 1 Конвенције (видети *Airey против Ирске*, пресуда од 9. октобра 1979. године, серија А број 32, стр. 12, став 23).

50. Ако се вратимо на предметни случај, Суд примећује да је одлука Четвртог општинског суда да раздвоји једну парницу коју су заједнички покренули подносиоци представки и други тужиоци у један број паралелних поступака била процедуралне природе и да, као таква, није имала значаја за коначно утврђивање основаности потраживања подносилаца представки. У сваком случају, подносиоци представки су постали свесни коначног исхода парничних поступака по пријему одлука Окружног суда у другој инстанци. Подносиоци представки даље „нису имали никакво право по закону“ да директно траже да Врховни суд прелиминарно разматра њихова потраживања у складу са чланом 176. Закона о парничном поступку (видети став 39 у горњем тексту), ни „правни интерес“, како је и сама Влада признала (видети став 46 у горњем тексту), да поднесу захтев за заштиту законитости истом суду, а свакако ни обавезу да покрену парнични поступак у вези

са истим претходним правним питањем. Према томе, следи да се ниједно од ових правних средстава не може сматрати делотворним.

51. Најзад, у вези са правним системима који предвиђају уставну заштиту основних људских права и слобода, као што је правни систем у Србији, Суд подсећа да је оштећени појединац обавезан да провери обим те заштите (видети, *inter alia*, *Mirazović против Босне и Херцеговине* (одлука), број 13628/03, 16. мај 2006. године). С тим на уму, с обзиром на овлашћење Уставног суда Србије (видети став 26 у горњем тексту, посебно чл. 7. став 1, 82. ст. 1 и 2, 83. став 1, 89. ст. 2 и 3 Закона о Уставном суду), као што је доказано у његовој судској пракси (видети ст. 32 – 34. у горњем тексту, посебно чл. 89. став 3 и 90. Закона о Уставном суду цитираног у ставу 26.), као и надлежност Комисије за накнаду штете (видети ст. 26 и 35 у горњем тексту, посебно чл. 89. став 3 и 90. Закона о Уставном суду цитираног у ставу 26), Суд је мишљења да уставну жалбу треба, у начелу, сматрати делотворним домаћим средством у смислу значења члана 35. став 1 Конвенције у вези са свим представкама поднетим почев од 7. августа 2008. године, као датума када су прве мериторне одлуке Уставног суда о основаности наведених жалби објављене у „Службеном листу“ Тужене државе (видети став 33 у горњем тексту, видети, такође, *mutatis mutandis*, *Pikić против Хрватске*, број 16552/02, ст. 24, 25 и 29., 18. јануар 2005. године). У предметном случају, међутим, пошто су сви подносиоци представки поднели своје представке Суду пре тог датума и пошто се питање исцрпљености домаћих правних средстава уобичајено одређује позивањем на датум када је представка поднета, Суд сматра да подносиоци представки заиста нису имали обавезу да исцрпе овај посебан пут накнаде пре обраћања Стразбуру (видети *Цветковић против Србије*, број 17271/04, став 41, 10. јун 2008. године).

52. С обзиром на горе наведено и пошто је јасно да су сва правна средства које је предузеће ЈАТ Airways могло употребити ирелевантна, Суд налази да се притужбе подносилаца представки не могу прогласити недопуштеним због неисцрпљења домаћих средстава према члану 35. став 1 Конвенције. Сходно томе, примедба Владе с тим у вези се мора одбити.

53. Суд даље сматра да притужбе подносилаца представки нису очигледно неосноване у смислу члана 35. став 3 Конвенције и не налази ниједан други основ да их прогласи недопуштеним. Према томе, представке се морају прогласити допуштеним.

Б. Основаност

54. Влада је остала при ставу да није било повреде Конвенције и тврдила да је заиста исправна одлука, према релевантном домаћем

праву, да се пресуди против подносилаца представки (видети став 16 у горњем тексту). Она је даље приметила да судска пракса није обавезујући извор права у Србији, и нагласила да су судови независни у свом раду. Најзад, Влада је истакла да се недоследност на коју су се подносиоци представки позвали односи само на основаност њихових тужбених захтева, а не на процедурална питања, и не укључује праксу Врховног суда нити се односи на неку претходну системску и/или тешку неправду.

55. Подносиоци представки су поново потврдили своје притужбе.

56. Суд примећује да иако се могу прихватити одређена одступања у тумачењу као природно својствена сваком правосудном систему који је, као и систем у Србији, заснован на мрежи првостепених и другостепених судова који имају надлежност на одређеној територији, у предметним случајевима у којима противречна тумачења проистичу из исте судске надлежности, тј. судске праксе Окружног суда у Београду који је суд последње инстанце у овом питању (видети, *mutatis mutandis*, *Tudor Tudor против Румуније*, број 21911/03, став 29, 24. март 2009. године) и укључује недоследно пресуђивање о захтевима многих лица у идентичним ситуацијама чак и после усвајања „мишљења“ Окружног суда од 27. септембра 2006. године (видети став 16 у горњем тексту). Пошто ове противречности нису институционално решене, све је то створило стање сталне несигурности, што је заузврат морало смањити поверење јавности у правосуђе, при чему је то поверење, јасно, једно од основних компоненти државе засноване на владавини права. Суд, према томе, налази, а да не сматра да је прикладно да проглашава који су стварни исход требало да имају парнице подносилаца представки (видети, *mutatis mutandis*, *Garcia Ruiz против Шпаније* [ВВ], број 30544/96, став 28, ЕЦХП 1999-1) да их је предметна судска несигурност сама по себи лишила правичног суђења пред Окружним судом у Београду. Због тога је дошло до повреде члана 6. став 1 по овом основу (видети, *mutatis mutandis*, *Tudor Tudor против Румуније*, цитиран у горњем тексту, став 32, 24. март 2009. године).

57. С обзиром на ову утврђену повреду, Суд сматра да није неопходно да се разматра да ли је, у овом предмету, такође, дошло до повреде чл. 13 и 14. у вези са чланом 6. став 1 Конвенције (видети, *mutatis mutandis*, *Tudor Tudor против Румуније*, цитиран у горњем тексту, став 33).

III. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

58. Члан 41. Конвенције предвиђа:

„Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.“

А. Штета

59. Подносиоци представки су тражили да се Туженој држави наложи да исплати, из својих средстава, одговарајуће суме које су тражили у њиховим парницама покренутим против предузеће JAT Airways.

60. Влада је оспорила ова потраживања.

61. С обзиром на утврђену повреду у предметном случају и на разлоге због којих је то учинио (видети став 56 у горњем тексту, посебно позив на исход парница подносилаца представки), као и с обзиром на одредбе члана 422.10. Закона о парничном поступку из 2004. године (видети став 41 у горњем тексту), Суд сматра да се захтеви подносилаца представки морају одбацити.

Б. Трошкови

62. Сваки подносилац представке је, такође, тражио исплату трошкова насталих пред домаћим судовима, додатних 280 евра на име представке која је довела до поступка пред Судом, као и укупан износ од приближно 1.400 евра у српским динарима за достављање њихових заједничких писаних запажања и трошкове превода.

63. Влада је оспорила ова потраживања.

64. Према судској пракси Суда, подносилац представке има право на накнаду трошкова само у оној мери у којој је показано да су они стварно и неопходно настали и да су оправдани у погледу износа. У предметном случају, на основу докумената које поседује и горе наведених критеријума, Суд сматра да је разумно да се сваком подносиоцу представке додели по 300 евра на име трошкова насталих у вези са њиховим предметом пред Судом у Стразбуру (видети, *mutatis mutandis*, Р. Качанор и други подносиоци представки против Србије, бр. 2269/06, 3041/06, 3042(06, 3043/06, 3045/06 и 3046/06, ст. 130 – 135., 15. јануар 2008. године).

65. У погледу захтева за трошкове настале пред домаћим судовима, Суд је мишљења да се они морају одбацити с обзиром на одредбе чл. 422.10 и 149. Закона о парничном поступку из 2004. године (видети ст. 41 и 38 у горњем тексту, тим редоследом).

В. Затезна камата

66. Суд сматра да је примерено да затезна камата буде заснована на најнижој каматној стопи Европске централне банке уз додатак од три процентна поена.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО

1. *Одлучује* да представке здружи,
2. *Проглашава* представке допуштеним,
3. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 6. став 1 Конвенције,
4. *Утврђује* да није неопходно да се притужбе подносилаца представки према чл. 13 и 14. у вези са чланом 6. став 1 Конвенције разматрају посебно,
5. *Утврђује*

(а) да Тужена држава треба да исплати сваком подносиоцу представке, у року од три месеца од датума када ова пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44. став 2 Конвенције, износ од по 300 евра (три стотине евра) на име трошкова насталих пред Судом, који ће бити претворени у националну валуту Тужене државе по курсу који ће важити на дан исплате, плус сваки порез који подносиоци представки могу платити,

(в) да по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба платити обичну камату на горе наведене износе по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централне банке уз додатак од три процентна поена,

6. *Одбија* преостали део захтева подносилаца представки за правично задовољење.

Састављено на енглеском и достављено у писаној форми 1. децембра 2009. године, према Правилу 77 ставови 2 и 3 Пословника Суда.

Sally Dollé,
Секретар одељења

F. TULKENS,
Председник